

אזורים: יש לדרוש מסוריה... או קוראים: „סוריה החלימה...“ או מסיחים: „סוריה אשמה...“ אבל -

סוריה - מה זה?

כולם כבר יודעים, שהמישטר בסוריה אינו מגובש. שהממשלה מופצלת ובלתי יציבה. אבל כולם מניחים, לעומת זאת, ש"העם הסורי מגובש. הם חושבים על סוריה כמו על כל המדינות הנורמליות. וזוהי הנחה מוטעית לחלוטין. שכן סוריה קיימת כחיה אחת רק על גבי המפות. במציאות מתרועעים בתוך גבולותיה עשרות כתות, דתות, לאומים, מעמדות ושכטים. ה"ר"וצצות זו, המגיעה לעתים לידי התנגשויות, היא העושה את סוריה למדינה השונה מן המדינות הנורמליות. כאשר מדברים בעולם - ובישראל - על נסיון ההפיכה האחרון, למשל, מנתחים את מניעיו במונחים כמו: "סלים חאטום ועמיתו רצו להפיל את המישטר השמאלני של סלאח ג'ידי והקומוניסטים". אבל בתוך סוריה עצמה - בשוקים כמו בחוגים הגבוהים ביותר - השתמשו במר נחים אחרים לגמרי. משהו כמו: "חאטום והדרוים שלו החליטו שנאמס להם השלטון של סלאח ג'ידי והעלאוים שהוא ממנה למל מעדות המפתח".

מה מריץ את הסורי?

דרוזים והעלאוים הם שתי כתות, שהתבדלו מן הזרם העיקרי של האיסלאם, הוא זרם הסונים. שתי הכתות מהות מיעוטים קטנים בתוך העולם המוסלמי ו"הערכי. אבל בסוריה הם מיעוטים חשובים - מפני שסוריה מורכבת מאוסף של מיעוטים. אוכלוסייתה מתקרבת עתה לחמישה מיליון איש, מהם 52% הם סונים. יתרם מתחלקים בין שיעים, דרוזים, עלאוים, ישמעאלים, מארוניטים, פרוטסטנטים, שלוש כתות של נוצרים אורתודוקסים, ושש כתות של נוצרים קתוליים. היהודים, שפעם היו נציג עוט כלשהו, כמעט ונעלמו. זה רק סוג אחד של חלוקה. קיימת חלוקה אחרת, לפי מוצא לאומי: ערבים, תורכים, כורדים, אשורים, ארמנים, צירקסים, הדובים עד היום בלשונותיהם השונות.

חלוקה אחרת היא לפי מקום המושב: בני הערים הגדולות כנגד האיכרים, נודי המדבר כנגד העירוניים. וגם הערים חלוקות ביניהן: דמשק הדרומית, כנגד חלב שבצפון. על כל החלוקות האלה, קיימת החלוקה הפוליטית-מעמדית. לדוגמה: עד 1958 שלטו 2.5% מבעלי הקרקעות על 45% של אדמות הבעל ו"35% מאדמות השלחין. כאשר מוכרבים כל הניגודים האלה, זה על גבי זה, קשה לדעת מה דוחף סורי מסוים לעשות צעד זה או אחר. אם איכר מורד מלאטקיה הרג בעל-אחוזה - האם עשה זאת רק ממניעים מעמדיים? או שמא גם מפני שהוא עלאווי והעשיר סוני, מצא צאי הערבים התורכים? ואם שולח מפקד

קבוצת פועלים, בעת נסיון ההפיכה האחרון, כאשר נידמה היה לכת השלטת שקיימת שקיבלה נשק מ"סכנה ממשית לשלטונה. כעבור יומיים בלבד נלקח הנשק מידי ה"מישמרות, מתוך חשש כי יופנה נגד הממשלה עצמה, או חלק ממנה.

מישטר אדום בדמשק

מסירת באחד מרחובות הבירה הסורית. היה זה

תים את הצירקסים לחתום בהם. כאשר נרגעו הרוחות, עודדו את הדרוים להתייחס ל"חיות דות הבטחון, העניקו לג'יבל דרוו יחס מיוחד, תוך קשירת קשרי-תרבות הדוקים.

למדינה הסורית העצמאית ניתנה תודמנות קצרה מאד להתגבר על מור"שה פלגנית זו. לפני שיכול היה להתגבש שלטון מרכזי מאחד, פרצה מלחמת 1948. מלחמה זו זועזעה את סוריה יותר מכל מדינה שכנה אחרת. הכשלוך הערבי מוטט לגמרי את המישטר הפיאודלי ששלט ב"דמשק. הקצינים שחזרו מן החזית תפסו את השלטון. אילו היתה האומה הסורית אחידה, ייתכן שהיתה הפיכה זו יוצרת מישטר יציב כמו במצרים. אבל ברגע שחולש המישטר הפרלמנטרי שהתיימר לייצג את כל סוריה, ובמקומו עלתה לשלטון קבוצת קטנה של קצינים, החל מרוץ בקרב הקבוצות האחרות. ההפיכות הראשונה, מ"1949 עד 1961 - בוצעו כמעט כולן בידי קצינים בני המעמד דות הבינוניים. מעמדות אלה הינם, ברובם, סונים. נקודת-המיפנה באה בהפיכה של קצין ני הבעת, במאוס 1963. היתה זו הפיכה מעמדית מובהקת, ואחד הצעדים הראשונים של השליטים החדשים היה להדיח 800 קצינים של הצבא הסורי, שהשתתפו ב"הפיכות "הימנית" השונות.

אלא שבסוריה החלו מייד שואלים: ה"אמנם הדיחה מטעמים מעמדיים בלבד? או שמא נקמה של בני-המיעוטים בסונים? שכן 800 המודחים היו כמעט כולם סונים. מדי"חיהם: נוצרים, דרוזים, עלאוים. עד כמה חשוב מוצאו של הקצין, אפילו במישטר הרוצה להציג את עצמו כסוציאליס"טי טהור, אפשר לראות מן הקטע הבא שפירסם השבוע עורך לה מונד לעניינים מרחביים אריק רולו, אחרי סיור בסוריה: האיש החזק של המישטר הנוכחי, הגנרל סלאח ג'ידי, הוא בן למשפחה מאזור לא"קיה, ארץ העלאוים" בה הקימו הצרפתים מדינה אוטונומית. מפאת מוצאו אינו יכול לתפוס את חזית הבמה הפוליטית, לכן הוא מסתתר בתפקיד של "הכוח מאחורי הכסא". אך למרות אמצעי-הזהירות הרבים בהם נקט כדי להישאר בצללי השלטון, יודעים כמה מיריביו הפוליטיים המושבעים ביותר של הגנרל סלאח ג'ידי, את כוחי

פלוגה מול כורזים חולייה להניח מוקש ב"שטח ישראלי - האם הוא עושה זאת רק מתוך מניעים אנטי-ישראליים? או שמא מ"פני שהוא קאתולי, החושש שהעלייה-ברגה חסומה בפניו? או אולי מפני שהוא מקוה להסתככות גדולה, שתצור את המישטר השמאלני ותחזיר את סוריה להשפעת ה"מערב, שאת תרבותו הוא ספג בבית-הספר היסודי של ימי המנדט הצרפתי?

כל עיר - מדינה

יש עוד מדינות בעולם, שבתוכן מתרו"צצים מיעוטים. אבל מדינות אלה הצ"ליחה, תוך תקופה פחות או יותר ארוכה, להסדיר איכשהו את היחסים בין הקבוצות. אלא שלסוריה לא ניתנה תקופה כזו של גיבוש וארגון. היא ירשה את הבעיות האלה לפני זמן קצר מאד. שכן עד 1946 לא היתה מדינה עצמאית. שלטו בה הצרפתים - והיסוד שעליו היה בנוי שלטונם היה להעמיק ולהרבות את המחלוקות בתוך סוריה. הם פיתחו את שיטת הפרד ומשול לאמנות עלילת.

כאשר ירשו את סוריה מהאימפריה ה"עותמנית, אחרי מלחמת העולם הראשונה, היה עדיין טרי הוחרון, שתחת שם זה נכללו אזורים נרחבים מאד: השטח שהיום נקרא סוריה, בתוספת לבנון, ארץ-ישראל ועבר-הירדן. הצרפתים ירשו את החלק ה"צפוני של השטח - ומיהרו לחלקו לחלקיקים. טענתם: מכיוון שהארץ הזאת מיושבת על-ידי כל מיני מיעוטים, יש להבטיח את זכויותיו של כל מיעוט מיעוט. כך הוקמו ב"1920 מדינת לבנון, ולצידה עוד ארבע מדינות, שלכל אחת ממשלה וגבולות משלה: מדינת העלאוים, שמרכזה לאטקיה. מדינת הדרוים, שמרכזה סח'יידה שבה הדרוים. מדינת דמשק ומדינת חלב. כעבור חמש שנים אוחדו מדינות דמשק וחלב למדינה אחת, שנקראה מדינת סוריה. אבל מדינת הדרוים ומדינת העלאוים נש"ארו עצמאיות. רק ב"1942 הצליחו ראשי ה"תנועה הלאומית להביא לביטול החלוקה ה"אוילית. ארבע המדינות המלאכותיות אוחדו תחת השם סוריה. לבנון נשארה עצמאית. אולם גם אחרי האיחוד הגיאוגרפי, לא חדלו הצרפתים מטיפוח ההבוליים הכית"תיים. כאשר התקוממו הדרוים, וכאשר מורדים השתלטו על דמשק, גייסו הצרפי

סלאח א"י עסלי וסלים חאטום בירדן, לאחר כשלוך נסיון ההפיכה.